

Judikatūras krājums

TIESAS SPRIEDUMS (piektā palāta)

2015. gada 5. martā*

Apelācija — Konkurence — Aizliegtas vienošanās — Hloroprēnkaučuka tirgus —
Ražošanas uzņēmumu pēctecība — Vainojamība pārkāpjošā rīcībā — Naudas sodi — Recidīvs —
Neierobežota kompetence

Apvienotās lietas C-93/13 P un C-123/13 P

par divām apelācijas sūdzībām atbilstoši Eiropas Savienības Tiesas statūtu 56. pantam, ko attiecīgi
2013. gada 25. februārī un 2013. gada 12. martā iesniedza

Eiropas Komisija, ko pārstāv *V. Di Bucci* un *G. Conte*, kā arī *R. Striani*, pārstāvji, kas norādīja adresi
Luksemburgā,

apelācijas sūdzības iesniedzēja,

pārējie lietas dalībnieki:

Versalis SpA, agrāk – *Polimeri Europa SpA*, Brindisi (Itālija),

Eni SpA, Roma (Itālija),

ko pārstāv *M. Siragusa*, *G. M. Roberti*, *F. Moretti*, *I. Perego*, *F. Cannizzaro*, *A. Bardanzellu*, *D. Durante*
un *V. Laroccia*, advokāti,

prasītājas pirmajā instancē,

un

Versalis SpA, agrāk – *Polimeri Europa SpA*,

Eni SpA,

ko pārstāv *M. Siragusa*, *G. M. Roberti*, *F. Moretti*, *I. Perego*, *F. Cannizzaro*, *A. Bardanzellu*, *D. Durante*
un *V. Laroccia*, advokāti,

apelācijas sūdzības iesniedzējas,

otra lietas dalībniece –

* Tiesvedības valoda – itāļu.

Eiropas Komisija, ko pārstāv *V. Di Bucci* un *G. Conte*, kā arī *R. Striani*, pārstāvji, kas norādīja adresi Luksemburgā,

atbildētāja pirmajā instancē.

TIESA (piektā palāta)

šādā sastāvā: palātas priekšsēdētājs T. fon Danvics [*T. von Danwitz*], tiesneši K. Vajda [*C. Vajda*], A. Ross [*A. Rosas*] (referents), E. Juhāss [*E. Juhász*] un D. Švābi [*D. Šváby*],

ģenerālvokāts P. Kruss Viljalons [*P. Cruz Villalón*],

sekretāre L. Karasko Marko [*L. Carrasco Marco*], administratore,

nemot vērā rakstveida procesu un 2014. gada 27. februāra tiesas sēdi,

noklausījusies ģenerālvokāta secinājumus 2014. gada 17. jūlija tiesas sēdē,

pasludina šo spriedumu.

Spriedums

- 1 Eiropas Komisija ar savu apelācijas sūdzību lietā C-93/13 P, kā arī *Versalis SpA* (turpmāk tekstā – “*Versalis*”) un *Eni SpA* (turpmāk tekstā – “*Eni*”) ar savu apelācijas sūdzību lietā C-123/13 P lūdz atcelt Eiropas Savienības Vispārējās tiesas 2012. gada 13. decembra spriedumu (*Versalis* un *Eni*/Komisija, T-103/08, EU:T:2012:686; turpmāk tekstā – “pārsūdzētais spriedums”), kura priekšmets ir *Versalis* un *Eni* kopīgi celta prasība, ar kuru lūdz atcelt Komisijas 2007. gada 5. decembra lēmumu C(2007) 5910, galīgā redakcija, par procesu saskaņā ar [EK] līguma 81. pantu un EEZ līguma 53. pantu (Lieta COMP/38629 – Hloroprēnkaučuks; turpmāk tekstā – “apstrīdētais lēmums”) vai, pakārtoti, atcelt vai samazināt ar šo lēmumu solidāri *Versalis* un *Eni* uzliktā naudas soda apmēru.
- 2 Komisija ar savu apelācijas sūdzību lūdz atcelt pārsūdzēto spriedumu daļā, kurā Vispārējā tiesa ir samazinājusi līdz EUR 106 200 000 apmēram naudas sodu, kas ar apstrīdēto lēmumu uzlikts *Versalis* un *Eni*. *Versalis* un *Eni* ar savu apelācijas sūdzību lūdz atcelt to pašu spriedumu daļā, kurā Vispārējā tiesa ir noraidījusi to prasību.

Tiesvedības priekšvēsture un apstrīdētais lēmums

Attiecīgie uzņēmumi

- 3 *Eni* ir tāda paša nosaukuma sabiedrību grupas galvenā mātesabiedrība; šī sabiedrību grupa uzsāka darbību hloroprēnkaučuka (turpmāk tekstā – “HK”) tirgū kopš 1992. gada, iegūstot sabiedrību grupas *Rhône-Poulenc* HK nozari; šajā nozarē bija specializējusies šīs grupas sabiedrība ar nosaukumu *Distugil*. Laikposmā no 1993. gada 13. maija līdz 1997. gada 31. oktobrim *Eni* grupas ietvaros par darbību saistībā ar HK (turpmāk tekstā – “darbība HK jomā”) atbildīgā sabiedrība bija *EniChem Elastomeri Srl* (turpmāk tekstā – “*EniChem Elastomeri*”), kuru pilnībā kontrolēja *EniChem SpA* (turpmāk tekstā – “*EniChem*”), kuru pašu daļēji tieši un daļēji netieši kontrolēja *Eni*; šī kontrole aptvēra no 99,93 % līdz 99,96 % no tās pamatkapitāla. 1997. gada 1. novembrī *EniChem Elastomeri* apvienošanas rezultātā tika pievienota *EniChem*. Šī iepriekš minētā sabiedrība pārņēma atbildību par agrākajiem *EniChem Elastomeri*, kas izbeidza pastāvēt kā atsevišķa juridiska persona, aktīviem. 2002. gada 1. janvārī *EniChem* nodeva savu darbību HK jomā tai pilnībā piederošajai meitassabiedrībai, proti, *Polimeri Europa SpA* (turpmāk tekstā – “*Polimeri Europa*”). 2002. gada

21. oktobrī *Eni* ieguva pilnīgu tiešu kontroli sabiedrībā *Polimeri Europa*. 2003. gada 30. aprīlī *EniChem* mainīja savu juridisko nosaukumu uz [konfidenciāli]. 2012. gada aprīlī *Polimeri Europa* mainīja savu juridisko nosaukumu, un tagad tās nosaukums ir *Versalis*.

Process Komisijā

- 4 2002. gada 18. decembrī *Bayer AG* (turpmāk tekstā – “*Bayer*”) informēja Eiropas Kopienu Komisiju par HK tirgū esošo karteli un izteica savu vēlēšanos sadarboties ar to atbilstoši nosacījumiem, kas paredzēti Komisijas Paziņojumā par atbrīvojumu no sodanaudas [naudas soda] un naudas soda samazināšanu karteļu gadījumos (OV 2002, C 45, 3. lpp.; turpmāk tekstā – “2002. gada paziņojums par sadarbību”). Komisija ar 2003. gada 27. janvāra lēmumu piešķīra *Bayer* nosacītu atbrīvojumu no naudas soda.
- 5 Pēc *Bayer* paziņotās informācijas saņemšanas Komisija 2003. gada 27. martā veica iepriekš neizziņotu pārbaudi *Dow Deutschland Inc.* telpās un 2003. gada 9. jūlijā – *Denka Chemicals GmbH* (turpmāk tekstā – “*Denka Chemicals*”) telpās.
- 6 2003. gada 15. jūlijā *Tosoh Corp.* un *Tosoh Europe BV* (turpmāk tekstā – “*Tosoh Europe*”) un 2003. gada 21. novembrī *DuPont Dow Elastomers LLC* (turpmāk tekstā – “*DDE*”), uzņēmums, kas līdzīgās daļās pieder *EI DuPont de Nemours and Company* (turpmāk tekstā – “*EI DuPont*”) un *The Dow Chemicals Company* (turpmāk tekstā – “*Dow*”), attiecīgi iesniedza iecietības pieteikumu atbilstoši 2002. gada paziņojumam par sadarbību.
- 7 2005. gada martā Komisija nosūtīja apstrīdētā lēmuma adresātiem pirmos informācijas pieprasījumus, pamatojoties uz Padomes 2002. gada 16. decembra Regulas (EK) Nr. 1/2003 par to konkurences noteikumu īstenošanu, kas noteikti [EK] Līguma 81. un 82. pantā (OV 2003, L 1, 1. lpp.), 18. pantu.
- 8 Pēc pirmā informācijas pieprasījuma saņemšanas [konfidenciāli], agrāk – *EniChem*, un *Polimeri Europa*, tagad – *Versalis*, 2005. gada 15. aprīlī iesniedza iecietības pieteikumus. [konfidenciāli] 2005. gada maijā un 2006. gada novembrī saistībā ar šo iecietības pieteikumu iesniedza Komisijai citus pieteikumus.
- 9 Komisija ar 2007. gada 7. marta vēstuli darīja zināmus *Tosoh Corp.*, *Tosoh Europe* un *DDE* savus sākotnējos secinājumus, saskaņā ar kuriem pierādījumiem, kurus tās bija tai sniegušas, ir būtiska pievienotā vērtība 2002. gada paziņojuma par sadarbību izpratnē, un attiecīgi savu nodomu samazināt naudas soda apmēru, sākotnēji nosakot samazinājumu, balstoties uz šī paziņojuma 23. punkta b) apakšpunktā norādītajiem apmēriem, proti, no 30 % līdz 50 % attiecībā uz *Tosoh Corp.* un *Tosoh Europe* un no 20 % līdz 30 % attiecībā uz *DDE*. Ar tajā pašā dienā datētu vēstuli [konfidenciāli], agrāk *EniChem*, un *Polimeri Europa*, tagad *Versalis*, tika darīts zināms, ka to pieteikumi neatbilst minētā paziņojuma 8. punkta a) un b) apakšpunktā paredzētajiem nosacījumiem un ka, pamatojoties uz šī paziņojuma 15. un 17. punktu, tām netiks piešķirts nosacīts atbrīvojums no naudas soda.
- 10 2007. gada 13. martā Komisija uzsāka administratīvo procesu un pieņēma paziņojumu par iebildumiem attiecībā uz EKL 81. panta un 1992. gada 2. maija Līguma par Eiropas Ekonomikas zonu (OV 1994, L 1, 3. lpp.; turpmāk tekstā – “EEZ līgums”) 53. panta pārkāpumu, kas adresēts divpadsmit sabiedrībām, tostarp *Eni*, *Polimeri Europa*, tagad – *Versalis*, un [konfidenciāli], agrāk – *EniChem*. Visi paziņojuma par iebildumiem adresāti, atbildot uz to, ir iesnieguši Komisijai rakstveida apsvērumus un ir īstenojuši savas tiesības tikt uzklautiem sanāksmē paskaidrojumu uzklautīšanai, kas notika 2007. gada 21. jūnijā.

Apstrīdētais lēmums

- 11 Komisija 2007. gada 5. decembrī pieņēma apstrīdēto lēmumu. Šis lēmums 2007. gada 10. decembrī tika darīts zināms *Eni* un 2007. gada 11. decembrī – *Polimeri Europa*, tagad – *Versalis*. Apstrīdētā lēmuma kopsavilkums, kas grozīts ar Komisijas 2008. gada 23. jūnija lēmumu C(2008) 2974, galīgā redakcija, 2008. gada 3. oktobrī tika publicēts *Eiropas Savienības Oficiālajā Vēstnesī* (OV C 251, 11. lpp.). Šis iepriekš minētais lēmums ir adresēts vienīgi *El DuPont*, *DuPont Performance Elastomers SA*, *DuPont Performance Elastomers LLC* un *Dow*.
- 12 No apstrīdētā lēmuma izriet, ka laikposmā no 1993. līdz 2002. gadam vairāki HK ražotāji, apstrīdētā lēmuma adresāti, ir piedalījušies vienotā un turpinātā EKL 81. panta un EEZ līguma 53. panta pārkāpumā, kas aptvēra visu Eiropas Ekonomikas zonas (EEZ) teritoriju un ko veidoja vienošanās un saskaņotas darbības attiecībā uz tirgu sadalīšanu un stabilizēšanu, tirgus daļu un pārdošanas kvotu noteikšanu HK tirgū, kā arī vairāku cenu paaugstinājumu saskaņošanu un ieviešanu, minimālo cenu noteikšanu, klientu sadali un apmaiņšanos ar konfidenciālu informāciju saistībā ar konkurenci. Šie ražotāji regulāri vairākas reizes gadā satikās daudzpusējās vai divpusējās sanāksmēs.
- 13 Saskaņā ar apstrīdētā lēmuma, kas grozīts ar lēmumu C(2008) 2974, galīgā redakcija, 1.–3. punktu:

“1. punkts

Šādi uzņēmumi ir pārkāpuši [EKL] 81. pantu un no 1994. gada 1. janvāra EEZ līguma 53. pantu, norādītajā laikposmā piedaloties vienotas un turpinātas vienošanās un saskaņotu darbību [HK] nozarē īstenošanā:

- a) *Bayer* [..]: no 1993. gada 13. maija līdz 2002. gada 13. maijam;
- b) [*El DuPont*]: no 1993. gada 13. maija līdz 2002. gada 13. maijam; *DuPont Performance Elastomers SA*, *DuPont Performance Elastomers LLC* un [*Dow*]: no 1996. gada 1. aprīļa līdz 2002. gada 13. maijam;
- c) *Denki Kagaku Kogyo KK* [(turpmāk tekstā – “*Denki Kagaku Kogyo*”)] un *Denka Chemicals* [..]: no 1993. gada 13. maija līdz 2002. gada 13. maijam;
- d) *Eni* [..] un *Polimeri Europa* [tagad – *Versalis*]: no 1993. gada 13. maija līdz 2002. gada 13. maijam;
- e) *Tosoh [Corp.]* un *Tosoh Europe* [..]: no 1993. gada 13. maija līdz 2002. gada 13. maijam.

2. punkts

Par 1. punktā minēto pārkāpumu tiek noteikti šādi naudas sodi:

- a) *Bayer* [..] EUR 0;
- b) [*El DuPont*]: [EUR] 59 250 000, tostarp solidāri ar:
 - i) *DuPont Performance Elastomers SA*: [EUR] 44 250 000 un
 - ii) *DuPont Performance Elastomers LLC*: [EUR] 44 250 000 un
 - iii) [*Dow*]: [EUR] 44 250 000;
- c) *Denki Kagaku Kogyo* [..] un *Denka Chemicals* [..], solidāri: [EUR] 47 000 000;

d) *Eni* [..] un *Polimeri Europa* [tagad – *Versalis*], solidāri: [EUR] 132 160 000;

e) *Tosoh* [Corp.] un *Tosoh Europe* [..], solidāri: [EUR] 4 800 000;

f) [*Dow*]: [EUR] 4 425 000.

[..]

3. punkts

Uzņēmumi, kas minēti 1. punktā, nekavējoties izbeidz šajā pantā minētos pārkāpumus, ja tie jau nav to izdarījuši.

Tiem jāatturas no jebkādas turpmākās darbības vai rīcības, kas 1. punktā ir norādīta kā pārkāpums, un jebkādas citas darbības ar tādu pašu vai līdzīgu mērķi vai iedarbību.”

- 14 Naudas sodu apmēra noteikšanai Komisija ir balstījusies uz tās Pamatnostādņem naudas sodu noteikšanai saskaņā ar Regulas Nr. 1/2003 23. panta 2. punkta a) apakšpunktu (OV 2006, C 210, 2. lpp.; turpmāk tekstā – “2006. gada pamatnostādnes”). Tā ir ņēmusi vērā zināmu proporciju no katra iesaistītā uzņēmuma EEZ teritorijā 2001. gadā realizētās HK pārdošanas vērtības – 2001. gads ir pēdējais gads, kurā pilnībā notikusi dalība pārkāpumā, – un pareizinājusi šo vērtību ar pārkāpuma gadu skaitu.
- 15 Lai noteiktu šo proporciju, Komisija ir uzskatījusi, ka horizontālās vienošanās par tirgus sadali un cenu noteikšanu pēc sava rakstura uzskatāmas par vissmagākajiem konkurences ierobežojumiem. Šajā ziņā Komisija arī ir uzskatījusi, ka uzņēmumu, kas piedalījās pārkāpumā, kopējā tirgus daļa EEZ veidoja 100 %, ka no ģeogrāfiskā apjoma viedokļa tas bija pasaules mēroga pārkāpums un ka pārkāpums bija īstenots sistemātiski.
- 16 Komisija ir nolēmusi, ka katra iesaistītā uzņēmuma pārdošanas apjoma, kas jāņem vērā, lai noteiktu piemērojamā naudas soda pamatsummu, proporcija ir 21 %.
- 17 Ņemot vērā *EI DuPont*, *Bayer*, *Denki Kagaku Kogyo*, *Denka Chemicals*, *Eni* un *Polimeri Europa*, tagad – *Versalis*, kā arī *Tosoh Corp.* un *Tosoh Europe* (turpmāk tekstā kopā saukti – “*Tosoh*”) piedalīšanos pārkāpumā deviņu gadu garumā un *DuPont Performance Elastomers SA* un *DuPont Performance Elastomers LLC* (turpmāk tekstā kopā saukti – “*DPE*”), kā arī *Dow* dalību pārkāpumā sešu gadu un viena mēneša garumā, Komisija, pamatojoties uz 2006. gada pamatnostādņu 24. punktu, reizināja ar 9 naudas sodu pamatsummas, kas noteiktas atkarībā no *Eni* un *Polimeri Europa*, tagad – *Versalis*, *EI DuPont*, *Bayer*, *Denki Kagaku Kogyo*, *Denka Chemicals* un *Tosoh* pārdošanas apjoma, un ar 6,5 – naudas sodu pamatsummas, kas noteiktas atkarībā no *DPE* un *Dow* pārdošanas apjoma.
- 18 Lai atturētu attiecīgos uzņēmumus piedalīties vienošanās par tirgus sadali īstenošanā vai tādu horizontālo vienošanos par cenu noteikšanu īstenošanā, kādas ir izskatāmajā lietā, un ņemot vērā tostarp iepriekš šī sprieduma 15. punktā minētos apstākļus, Komisija, pamatojoties uz 2006. gada pamatnostādņu 25. punktu, ir iekļāvusi naudas sodu pamatsummā papildu summu 20 % apmērā no katra iesaistītā uzņēmuma pārdošanas apjoma.
- 19 Ievērojot šos apstākļus, *Eni* un *Polimeri Europa*, tagad – *Versalis*, uzliedzamā naudas soda pamatsumma tika noteikta EUR 59 miljonu apmērā.
- 20 Attiecībā uz naudas sodu pamatsummu koriģēšanu, pirmkārt, ņemot vērā atbildību pastiprinošos apstākļus, *Eni* un *Versalis* uzliedzamā naudas soda pamatsummas apmērs tika palielināts par 60 % un *Bayer* uzliedzamā naudas soda pamatsummas apmērs tika palielināts par 50 %, motivējot ar to, ka šie uzņēmumi ir pieļāvuši recidīvu. Komisija ir atsaukusies uz recidīvu attiecībā uz *Versalis* un *Eni* tādēļ,

ka *Anic Spa* (turpmāk tekstā – “*Anic*”) ir piedalījies aizliegtās vienošanās īstenošanā polipropilēna nozarē – šo pārkāpumu Komisija ir konstatējusi ar tās 1986. gada 23. aprīļa Lēmumu 86/398/EEK par procedūru saskaņā ar [EKL] 81. pantu (IV/31.149 - Polipropilēns) (OV L 230, 1. lpp.; turpmāk tekstā – “lēmums “Polipropilēns””) – un *EniChem* ir piedalījies aizliegtās vienošanās īstenošanā PVC nozarē – šo pārkāpumu Komisija ir konstatējusi ar tās 1994. gada 27. jūlija Lēmumu 94/599/EK par procedūru saskaņā ar [EKL] 81. pantu (IV/31.865 - PVC) (OV L 239, 14. lpp.; turpmāk tekstā – “PVC II lēmums”). Atsauce uz recidīvu kā atbildību pastiprinošu apstākli attiecībā uz *Bayer* apstrīdētajā lēmumā ir veikta tikai viena agrāka pārkāpuma dēļ.

- 21 Otrkārt, 2006. gada pamatnostādņu 29. punktā paredzēto atbildību mikstinošo apstākļu dēļ naudas sodu pamatsummas netika samazinātas, jo Komisija ir noraidījusi visus šajā ziņā iesniegtos pieteikumus par [naudas soda] samazināšanu.
- 22 Komisija arī ir piemērojusi konkrētu naudas soda pamatsummas palielinājumu atsevišķiem uzņēmumiem, kas ir apstrīdētā lēmuma adresāti, ņemot vērā šo uzņēmumu īpaši nozīmīgo apgrozījuma līmeni, lai nodrošinātu pietiekamu preventīvu naudas sodu ietekmi arī attiecībā uz tām precēm un pakalpojumiem, kas nav saistīti ar pārkāpumu. *Polimeri Europa*, tagad – *Versalis*, un *Eni* uzliekamā naudas soda pamatsummai tika piemērots reizināšanas koeficients 1,4 un *Dow* uzliekamā naudas soda pamatsummai tika piemērots reizināšanas koeficients 1,1.
- 23 Attiecīgi *Eni* un *Polimeri Europa*, tagad – *Versalis*, uzliekamā naudas soda pamatsumma tika palielināta, lai sasniegtu EUR 132,2 miljonus.
- 24 Komisija, piemērojot 2002. gada paziņojumu par sadarbību, ir piešķirusi *Bayer* naudas soda pamatsummas samazinājumu pilnā apmērā, *Tosoh* – 50 % apmērā, kā arī *El DuPont*, *DFE* un *Dow* – 25 % apmērā. Komisija ir noraidījusi pieteikumus par [naudas soda pamatsummas] apmēra samazinājumu, kurus, pamatojoties uz šo paziņojumu, iesniedza [konfidenciāli], agrāk – *EniChem*, un *Polimeri Europa*, tagad – *Versalis*.
- 25 Tādējādi *Eni* un *Polimeri Europa*, tagad – *Versalis*, uzliktais naudas sods, kurš šiem uzņēmumiem ir jāmaksā solidāri, tika noteikts EUR 132,16 miljonu apmērā.

Pārsūdzētais spriedums

- 26 Ar prasības pieteikumu, kas Vispārējās tiesas kancelejā iesniegts 2008. gada 20. februārī, *Polimeri Europa*, tagad – *Versalis*, un *Eni* galvenokārt lūdza atcelt apstrīdēto lēmumu un pakārtoti – atcelt vai samazināt tiem ar šo lēmumu solidāri uzliktā naudas soda apmēru.
- 27 Tiesvedībā Vispārējā tiesā *Versalis* un *Eni* ir izvirzījuši vienpadsmit pamatus, ar sešiem no kuriem tika lūgts atcelt apstrīdēto lēmumu un tika apgalvots par, pirmkārt, EKL 81. pārkāpumu un pamatojuma neesamību apstrīdētajā lēmumā attiecībā uz *Eni* vainojamību pārkāpumā, otrkārt, tiesību uz aizstāvību pārkāpumu, jo apstrīdētais lēmums esot pretrunā vēstulei par procesa pabeigšanu attiecībā uz [konfidenciāli], agrāk – *EniChem*, treškārt, EKL 81. panta pārkāpumu un pamatojuma neesamību apstrīdētajā lēmumā attiecībā uz *Polimeri Europa*, tagad – *Versalis*, vainojamību, ceturtkārt, pamatojuma neesamību apstrīdētajā lēmumā un motīvu pretrunīgumu, iepriekšējas izmeklēšanas pasākumu neesamību un Komisijas pieļautu EKL 81. panta pārkāpumu, vērtējot faktus un pierādījumus, it īpaši attiecībā uz [konfidenciāli], agrāk – *EniChem*, un *Polimeri Europa*, tagad – *Versalis*, piedalīšanos sanāsmēs, kas notikušas laikposmā no 1993. līdz 2002. gadam, piektkārt, pamatojuma neesamību apstrīdētajā lēmumā un motīvu pretrunīgumu, iepriekšējas izmeklēšanas pasākumu neesamību un EKL 81. panta pārkāpumu, kvalificējot pārkāpumu kā vienotu un turpinātu, un, sestkārt, pamatojuma neesamību apstrīdētajā lēmumā un iepriekšējas izmeklēšanas pasākumu neesamību saistībā ar pārkāpuma ilguma aprēķināšanu.

- 28 Ar pieciem pamatiem tika lūgts atcelt vai samazināt naudas soda apmēru un tika apgalvots par, pirmkārt, kļūdainu naudas soda pamatsummas noteikšanu, otrkārt, samērīguma principa pārkāpumu un pamatojuma neesamību apstrīdētajā lēmumā attiecībā uz naudas soda pamatsummas koriģēšanu recidīva dēļ, atbildību pastipriņošu apstākļu dēļ un lai nodrošinātu preventīvu iedarbību, treškārt, kļūdainu apgrozījuma 10 % robežvērtības noteikšanu, ceturtkārt, sadarbības ārpus 2002. gada paziņojuma par sadarbību ietvariem neņemšanu vērā un, piektkārt, naudas soda apmēra nesamazināšanu atbilstoši šim paziņojumam.
- 29 Vispārējā tiesa pārsūdzētajā spriedumā apstiprināja lēmuma tiesiskumu, izņemot šī sprieduma 287. un 386. punktā attiecībā uz recidīva kā atbildību pastipriņoša apstākļa ņemšanu vērā un naudas soda pamatsummas reizināšanas koeficienta līmeni, kas izmantots preventīviem mērķiem. Vispārējā tiesa, uzskatot, ka recidīvs kā atbildību pastipriņoša apstākļi varēja tikt ņemti vērā nevis attiecībā uz *Eni*, bet vienīgi *Versalis*, ir samazinājusi šī [naudas soda] apmēra palielinājuma procentuālo lielumu no 60 % līdz 50 %. Tā arī ir samazinājusi minēto reizināšanas koeficientu no 1,4 līdz 1,2. Līdz ar to Vispārējā tiesa ir samazinājusi *Polimeri Europa*, tagad – *Versalis*, un *Eni* solidāri uzliktā naudas soda apmēru no EUR 132,16 miljoniem līdz EUR 106,2 miljoniem.

Lietas dalībnieku prasījumi

Lietā C-93/13 P

30 Komisija lūdz Tiesu:

- atcelt pārsūdzēto spriedumu daļā, kurā līdz EUR 106 200 000 ir samazināts naudas sods, kas ar apstrīdēto lēmumu uzlikts *Versalis* un *Eni*;
- pilnībā noraidīt Vispārējā tiesā celto prasību atcelt tiesību aktu;
- piespriest *Versalis* un *Eni* atlīdzināt tiesāšanās izdevumus abās instancēs.

31 *Versalis* un *Eni* lūdz Tiesu:

- pilnībā noraidīt Komisijas apelācijas sūdzību un
- piespriest Komisijai atlīdzināt tiesāšanās izdevumus.

Lietā C-123/13 P

32 *Versalis* un *Eni* lūdz Tiesu:

- pilnībā vai daļēji atcelt pārsūdzēto spriedumu daļā, kurā ir noraidīta to kopīgā prasība pirmajā instancē un līdz ar to:
 - pilnībā vai daļēji atcelt apstrīdēto lēmumu
 - un/vai atcelt vai vismaz samazināt tiem ar šo lēmumu uzlikto naudas sodu;
- pakārtoti, pilnībā vai daļēji atcelt pārsūdzēto spriedumu daļā, kurā ir noraidīta to prasība pirmajā instancē, un nodot lietu atpakaļ Vispārējai tiesai, lai tā izlemtu lietu pēc būtības, ņemot vērā norādes, kuras sniegs Tiesa, un

— piespriest Komisijai atlīdzināt tiesāšanās izdevumus, izmaksas un honorārus saistībā ar tiesvedību abās instancēs.

33 Komisija lūdz Tiesu:

— noraidīt apelācijas sūdzību un

— piespriest *Versalis* un *Eni* atlīdzināt tiesāšanās izdevumus.

34 Ar Tiesas priekšsēdētāja 2014. gada 21. janvāra rīkojumu lietas C-93/13 P un C-123/13 P tika apvienotas tiesvedības rakstveida un mutvārdu daļā un galīgā sprieduma pasludināšanai.

Par apelācijas sūdzību

35 Pamati tiks izklāstīti atbilstoši Vispārējās tiesas sprieduma apstrīdēto punktu secībai.

Par pirmo apelācijas sūdzības pamatu lietā C-123/13 P

Lietas dalībnieku argumenti

36 Saistībā ar savu pirmo apelācijas sūdzības pamatu attiecībā uz pārsūdzētā sprieduma 53.–78. punktu *Versalis* un *Eni* apgalvo, ka, vainojot mātessabiedrību *Eni* par sabiedrību, kuras tā kontrolē HK nozarē, apgalvoto veikto pārkāpumu, Vispārējā tiesa, pārkāpjot EKL 81. pantu, esot atkāpusies no Tiesas pastāvīgās judikatūras un pienākuma norādīt pamatojumu, kas tai ir obligāts, vērtējot pierādījumus, kas iesniegti, lai atspēkotu pieņēmumu par faktisku izšķirošās ietekmes īstenošanu, tādējādi Vispārējā tiesa esot arī pārkāpusi tādus pamatprincipus kā tiesiskums, individuālā atbildība aizliegto vienošanos jomā, nevainīguma prezumpcija un tiesības uz aizstāvību, kā arī sabiedrību ierobežotā atbildība.

37 *Versalis* un *Eni* atgādina vairākus apstākļus, uz kuriem tie ir norādījuši tiesvedībā Vispārējā tiesā, tostarp, ka *Eni* nav piedalījies attiecīgajā pārkāpumā, ka tas nekad nav darbojies ķīmijas nozarē, konkrētāk, HK nozarē, ka nav bijušas situācijas, kurās to vadības institūciju funkcijas pārklājas ar to meitassabiedrību funkcijām, ka katrai no šīm meitassabiedrībām ir autonomas lēmumpieņemšanas process un ka turklāt nepastāv nekāda informācijas plūsma (“reporting lines”) no šīm meitassabiedrībām uz to mātessabiedrību, un ka *Eni* vienkārši ir īstenojis parastu līdzdalības turētājsabiedrības lomu attiecībā uz savām meitassabiedrībām, kuras darbojas nenozīmīgākā nozarē par to, kurā tas īsteno savu pamatdarbību un kas katrā ziņā atšķiras no *Eni* pamatdarbības nozares.

38 *Versalis* un *Eni* apgalvo, ka spriedums esot kļūdainš, ciktāl Vispārējā tiesa nekoncevnti un bez jebkāda atbilstoša pamatojuma ir uzskatījusi par absolūti nenozīmīgiem visus šos faktiski konstatētos apstākļus, kuri atbilstoši Tiesas judikatūrai var pierādīt, ka *Eni* faktiski neīstenoja izšķirošu ietekmi uz savām meitassabiedrībām. Šis Vispārējās tiesas konstatējums liktu uzskatīt faktiskas izšķirošas ietekmes prezumpciju par neatspēkojamu, neņemot vērā spriedumā *Akzo Nobel* u.c./Komisija (C-97/08 P, EU:C:2009:536) izklāstītos principus un pārkāpjot individuālās atbildības un soda principus, kā arī nevainīguma prezumpciju un tiesības uz aizstāvību.

39 Komisija, atsaucoties uz spriedumu *Eni*/Komisija (C-508/11 P, EU:C:2013:289), kurā Tiesa ir sniegusi atbildi uz līdzīgu pamatu attiecībā uz tiem pašiem uzņēmumiem, uzskata, ka pirmais pamats ir acīmredzami nepamatots.

Tiesas vērtējums

- 40 *Versalis* un *Eni* apelācijas sūdzības pirmais pamats ir saistīts ar prezumpcijas par mētešsabiedrības izšķirošo ietekmi uz tās meitassabiedrībām, kas iesaistītas Savienības konkurences tiesību normu pārkāpumā, piemērošanu attiecībā uz *Eni*. Kā tiesa to ir atgādinājusi sprieduma *Eni*/Komisija (EU:C:2013:289) 46. punktā, saskaņā ar pastāvīgo judikatūru EKL 81. panta piemērošanas nolūkā mētešsabiedrību var vainot meitassabiedrības rīcībā tostarp tad, ja, lai gan tā ir atsevišķa juridiska persona, šī meitassabiedrība savu rīcību tirgū nenosaka patstāvīgi, bet gan galvenokārt īsteno norādījumus, kurus tai devusi mētešsabiedrība, it īpaši ņemot vērā šīs abas juridiskās personas vienojošās ekonomiskās, organizatoriskās un juridiskās saiknes. Šādā situācijā, tā kā mētešsabiedrība un tās meitassabiedrība ir vienas ekonomiskās vienības daļas un tātād veido vienu uzņēmumu EKL 81. panta izpratnē, Komisija var adresēt mētešsabiedrībai lēmumu, ar kuru tiek uzlikti naudas sodi, turklāt netiek prasīts pierādīt šīs mētešsabiedrības personisku iesaistīšanos pārkāpumā.
- 41 No Tiesas pastāvīgās judikatūras izriet arī, ka konkrētajā gadījumā, kad mētešsabiedrībai pieder visas vai gandrīz visas tās meitassabiedrības, kas ir izdarījuši Savienības konkurences tiesību normu pārkāpumu, kapitāldaļas, pastāv atspēkojama prezumpcija, saskaņā ar kuru šī mētešsabiedrība faktiski īsteno izšķirošo ietekmi uz tās meitassabiedrību (spriedums *Eni*/Komisija, EU:C:2013:289, 47. punkts).
- 42 Šādā situācijā pietiek ar to, ka Komisija pierāda, ka visas vai gandrīz visas meitassabiedrības kapitāldaļas pieder tās mētešsabiedrībai, lai uzskatītu, ka minētā prezumpcija ir īstenojusies. Līdz ar to Komisija varēs uzskatīt mētešsabiedrību par solidāri atbildīgu par tās meitassabiedrībai uzlikta naudas soda samaksu, ja vien šī mētešsabiedrība, kurai ir jāatspēko šī prezumpcija, neiesniedz pietiekamus pierādījumus, lai pierādītu, ka tās meitassabiedrība tirgū rikojas autonomi (spriedumi *Akzo Nobel u.c./Komisija*, EU:C:2009:536, 61. punkts, kā arī *Elf Aquitaine/Komisija*, C-521/09 P, EU:C:2001:620, 57. punkts).
- 43 Turklāt konkrētajā gadījumā, kad kontrolāciju sabiedrībai pieder visas vai gandrīz visas starpnieksabiedrības kapitāldaļas, kurai savukārt pieder visas vai gandrīz visas tās grupas meitassabiedrības kapitāldaļas, kura ir izdarījuši Savienības konkurences tiesību normu pārkāpumu, tāpat pastāv atspēkojama prezumpcija, saskaņā ar kuru šī kontrolāciju sabiedrība īsteno izšķirošo ietekmi uz starpnieksabiedrības rīcību un netieši caur šo pēdējo sabiedrību arī uz iepriekš minētās meitassabiedrības rīcību (šajā ziņā skat. spriedumu *Eni*/Komisija, EU:C:2013:289, 48. un 49. punkts un tajos minētā judikatūra).
- 44 Izskatāmajā lietā, kā Vispārēja tiesa to ir konstatējusi pārsūdzētā sprieduma 63. punktā, ir skaidrs, ka visa attiecīgā pārkāpuma laikā *Eni* daļēji tieši un daļēji netieši piederēja no 99,93 % līdz 100 % to sabiedrību kapitāldaļu, kuras tās grupas ietvaros bija atbildīgas par darbību HK nozarē, proti, secīgi *EniChem Elastomeri*, *EniChem* un *Polimeri Europa*, tagad – *Versalis*. Līdz ar to šī sprieduma 41.–43. punktā minētā prezumpcija ir piemērojama attiecībā uz *Eni*.
- 45 Attiecībā uz *Versalis* un *Eni* norādītajiem apstākļiem ir jākonstatē, ka Vispārējā tiesa tos ir analizējusi pārsūdzētā sprieduma 66.–72. punktā. Šī sprieduma motīvu daļa nekādi neliek šaubīties par apsvērumiem, uz kādiem Vispārējā tiesa šajā ziņā ir balstījusi savu lēmumu šajā jautājumā, un līdz ar to tie ļauj Tiesai veikt tās pārbaudi. No tā izriet, ka pārsūdzētajam spriedumam nav raksturīga pamatojuma neesamība šajā ziņā. Tāpēc Vispārējā tiesa, nepieļaujot kļūdu tiesību piemērošanā, pārsūdzētā sprieduma 73. punktā ir secinājusi, ka *Versalis* un *Eni* nav atspēkojuši prezumpciju par *Eni* izšķirošo ietekmi uz savām meitassabiedrībām *EniChem Elastomeri*, *EniChem* un *Polimeri Europa*, tagad – *Versalis*, jo nav iesniegti pietiekami pierādījumi par to, ka šīs meitassabiedrības autonomi rikojas konkrētajā tirgū.
- 46 Pretēji tam, ko apgalvo *Versalis* un *Eni*, šīs Vispārējās tiesas konstatējums neliek uzskatīt faktiskas izšķirošas ietekmes prezumpciju par neatspēkojamu prezumpciju. Tas, ka ir grūti iesniegt pretējus pierādījumus, kas vajadzīgi, lai atspēkotu prezumpciju, pats par sevi nenozīmē, ka tā faktiski ir

neatspēkojama, it īpaši tad, ja saimnieciskās vienības, attiecībā uz kurām šī prezumpcija attiecas, pašas vislabāk var meklēt šos pierādījumus savas darbības jomā (skat. spriedumu *Elf Aquitaine*/Komisija, EU:C:2011:620, 70. punkts).

- 47 Tāpēc nevar piekrist arī iebildumam par to, ka Vispārējā tiesa, pieļaujot šīs prezumpcijas neatspēkojamību, esot pārkāpusi individuālās atbildības un soda principus, kā arī nevainīguma prezumpciju un tiesības uz aizstāvību.
- 48 Līdz ar to *Versalis* un *Eni* apelācijas sūdzības pirmais pamats ir jānoraida kā nepamatots.

Par apelācijas sūdzības otro pamatu lietā C-123/13 P

Lietas dalībnieku argumenti

- 49 Saistībā ar to apelācijas sūdzības otro pamatu attiecībā uz pārsūdzētā sprieduma 94., 95. un 97. punktu *Versalis* un *Eni* pārmet Vispārējai tiesai, ka tā, vainojot *Versalis* pārkāpumā, kuru izdarījis [konfidenciāli], agrāk – *EniChem*, esot kļūdaini piemērojusi Tiesas pastāvīgo judikatūru un neesot pietiekami pamatojusi iemeslus, kādēļ tā noraidīja to argumentus.
- 50 *Versalis* un *Eni*, atsaucoties uz spriedumiem *ETI* u.c. (C-280/06, EU:C:2007:775) un *ThyssenKrupp Nirosta*/Komisija (C-352/09 P, EU:C:2011:191) galvenokārt apgalvo, ka Tiesa ir pieļāvusi iespēju atkāpties no individuālās atbildības principa vienīgi izņēmuma gadījumā un konkrētos apstākļos, kas izskatāmajā lietā neesot īstenojušies. Šajā ziņā tie galvenokārt norāda, ka [konfidenciāli], agrāk – *EniChem*, nav juridiski vai ekonomiski beidzis pastāvēt. Tie arī norāda uz nepietiekamu pārsūdzētā sprieduma pamatojumu.
- 51 Komisija atgādina, ka pārsūdzētā sprieduma 95. punktā konstatētais risks, ka [konfidenciāli], agrāk – *EniChem*, var kļūt par “tukšu čaulu”, ir faktiskais apstāklis, kurš Tiesai nav jāpārbauda. Tā piebilst, ka Tiesa katrā ziņā nav ierobežoti atzinusi īpašumtiesības saņemošās sabiedrības atbildību tikai situācijās, kurās īpašumtiesības nododošā sabiedrība izbeidz jebkādu saimniecisko darbību. Saskaņā ar Tiesas pastāvīgo judikatūru, kas izriet no spriedumiem *Aalborg Portland* u.c./Komisija (C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P un C-219/00 P, EU:C:2004:6) un *ETI* u.c. (EU:C:2007:775), vienīgi “strukturālā saiknes” esamība starp īpašumtiesības nododošo sabiedrību un īpašumtiesības saņemšo sabiedrību, kuras ietilpst vienā un tajā pašā sabiedrību grupā, esot izšķiroša šīs pēdējās minētās sabiedrības atbildības mērķiem.

Tiesas vērtējums

- 52 Otrais apelācijas sūdzības pamats, kuru *Eni* un *Versalis* ir izvirzījuši lietā C-123/13 P, attiecas uz uzņēmumu pēctecības jautājumu. Kā Tiesa to ir atgādinājusi sprieduma *Versalis*/Komisija (C-511/11 P, EU:C:2013:386) 51. punktā, atbilstoši pastāvīgajai judikatūrai Savienības tiesības konkurences jomā attiecas uz uzņēmumu darbību un uzņēmuma jēdziens ietver jebkuru vienību, kas veic saimniecisku darbību, neatkarīgi no šīs vienības juridiskā statusa un tās finansēšanas veida. Ja šāda vienība pārkāpj konkurences noteikumus, tai saskaņā ar individuālās atbildības principu ir jāatbild par šo pārkāpumu.
- 53 Tiesa jau ir nospriedusi, ka tad, kad divas vienības veido vienu saimniecisku vienību, tas, ka saimnieciskā vienība, kura ir izdarījusi pārkāpumu, vēl pastāv, būtībā netraucē uzlikt [sodu] vienībai, kurai tā ir nodevusi savu saimniecisko darbību. Šāda soda īstenošana it īpaši ir pieļaujama tad, kad šīs vienības kontrolē viena un tā pati persona un, ievērojot tās vienojošās ciešās ekonomiskās vai

organizatoriskās saiknes, attiecībām uz tām tiek piemēroti būtībā tie paši komerciālie norādījumi (skat. spriedumus *ETI* u.c., EU:C:2007:775, 48. un 49. punkts un tajos minētā judikatūra, kā arī *Versalis* /Komisija, EU:C:2013:386, 52. punkts).

- 54 Vispārējā tiesa pārsūdzētā sprieduma 91. un 92. punktā ir atgādinājusi par saiknēm, kas grupas iekšienē pastāv starp sabiedrībām, kuras secīgi ir atbildīgas par darbību HK tirgū un par *Eni* kā mātessabiedrības turējumā tieši vai netieši esošajiem vairāk par 99,9 % no visu šo sabiedrību pamatkapitāla. Ņemot vērā šos apstākļus, tā pārsūdzētā sprieduma 93. punktā pamatoti ir secinājusi, ka pastāv ekonomiskā pēctecība starp pārkāpumā iesaistīto sabiedrību, kas nodeva [darbību], proti, *EniChem*, tagad – [konfidenciāli], un sabiedrību, kurai nodota [darbība], proti, *Polimeri Europa*, tagad – *Versalis*.
- 55 Vispārējā tiesa pārsūdzētā sprieduma 95. punktā turklāt ir uzskatījusi, ka pastāv risks, ka sākotnējais darbības HK jomā īstenotājs *Eni* grupas iekšienē, proti, *EniChem*, tagad – [konfidenciāli], grupas iekšējo reorganizāciju rezultātā kļūst par “tukšu čaulu” un ka šajā gadījumā sodam, kas tam uzlikts atbilstoši tiesībām aizliegto vienošanos jomā, nebūs nekādas iedarbības. Šis ir faktu vērtējums, kas Tiesai apelācijas ietvaros nav jāpārbauda.
- 56 Ņemot vērā šos apsvērumus, Vispārējā tiesa nav pieļāvusi kļūdu tiesību piemērošanā, pārsūdzētā sprieduma 98. punktā konstatējot, ka Komisija bija tiesīga visā *EniChem*, tagad – [konfidenciāli], pieļautajā pārkāpjošajā rīcībā vainot *Polimeri Europa*, tagad – *Versalis*, lai gan [konfidenciāli] joprojām pastāv.
- 57 Šis secinājums nevar tikt atspēkots ar faktu, ka Tiesa spriedumā *ThyssenKrupp Nirosta*/Komisija (EU:C:2011:191) ir nospriedusi, ka tāds gadījums, kāds minēts šī sprieduma 53. punktā, ir arī situācija, kurā pārkāpumu izdarījusi vienība ir juridiski vai ekonomiski beigusī pastāvēt, jo uzņēmumam, kurš vairs neveic saimniecisko darbību, uzliktais sods var zaudēt savu preventīvo iedarbību – tāpēc ka no šī sprieduma precīzi neizriet, ka tādas saimnieciskās vienības vainošana pārkāpumā, kura nav to izdarījusi, būtu attiecināma tikai uz gadījumiem, kuros soda uzlikšanai pārkāpumu izdarījušajai sabiedrībai nebūtu tā preventīvā mērķa (skat. spriedumu *Versalis*/Komisija, EU:C:2013:386, 55. punkts).
- 58 Spriedumā lietā *ETI* u.c. (EU:C:2007:775), uz kuru Tiesa skaidri atsaucās sprieduma *ThyssenKrupp Nirosta*/Komisija (EU:C:2011:191) 144. punktā, Tiesa ir nospriedusi, ka Komisija bija tiesīga vainot attiecīgajā pārkāpumā sabiedrību, kas nebija pārkāpjošās rīcības izdarītāja, tādā situācijā, kurā pārkāpumu izdarījusi saimnieciskā vienība turpināja pastāvēt kā tirgus dalībnieks citos tirgos (skat. spriedumu *ETI* u.c., EU:C:2007:775, 45. punkts). Tiesa šo vērtējumu balstīja uz to, ka pārkāpjošās rīcības laikā attiecīgās sabiedrības piederēja vienai un tai pašai publiskajai vienībai (skat. spriedumus *ETI* u.c., EU:C:2007:775, 50. punkts, kā arī *Versalis*/Komisija, EU:C:2013:386, 56. punkts).
- 59 Tāpat ir jākonstatē, ka pretēji tam, ko apgalvo *Versalis* un *Eni*, sprieduma *ETI* u.c. (EU:C:2007:775) piemērojamība nav ierobežoti attiecināma tikai uz gadījumiem, kuros attiecīgās saimnieciskās vienības kontrolē publisko tiesību iestāde. Proti, šī sprieduma 44. punktā Tiesa ir precizējusi, ka nav nozīmes tam, ka darbības nodošana ir notikusi nevis ar privātpersonu, bet likumdevēja lēmumu privatizācijas nolūkā. Tiesa tāpat ir uzskatījusi, ka eventuālās šaubas attiecībā uz tiesību pārņēmēja uzņēmuma vainošānu pārkāpumā varētu būt tikai un vienīgi tad, ja valsts iestāde kontrolētu abas saimnieciskās vienības, tomēr Tiesa šīs šaubas izkliedēja. Turpretim nevar būt nekādu šaubu attiecībā uz tādu vainojamību gadījumā, kad šo kontroli, kā tas ir izskatāmajā lietā, īsteno privāto tiesību sabiedrība (skat. spriedumu *Versalis*/Komisija, EU:C:2013:386, 57. punkts).
- 60 Ņemot vērā šos apsvērumus, Vispārējā tiesa tāpat nav pieļāvusi kļūdu tiesību piemērošanā, uzskatot, ka Komisija bija tiesīga visās attiecīgajās pret konkurenci vērstajās darbībās vainot *Versalis*.
- 61 Attiecībā uz apgalvoto pamatojuma neesamību – Vispārējā tiesa pārsūdzētā sprieduma 89.–98. punktā detalizēti ir izklāstījusi iemeslus, kādēļ tā ir uzskatījusi par nepamatotu pirmajā instancē izvirzīto pirmo [prasības] pamatu saistībā ar to, ka *Versalis* nav vainojams minētajās darbībās. Šī sprieduma motīvu

daļa nekādi neliek šaubīties par apsvērumiem, uz kuriem Vispārējā tiesa šajā ziņā ir balstījusi savu lēmumu, un līdz ar to tie ļauj Tiesai veikt tās pārbaudi. No tā izriet, ka pārsūdzētajā spriedumā nav pieļauta pamatojuma nenorādīšana šajā ziņā.

- 62 Tā kā nevienam no apelācijas sūdzības otrā pamata pamatojumam izvirzītajiem argumentiem nevar piekrist, šis pamats ir noraidāms kā nepamatots.

Par trešo apelācijas sūdzības pamatu lietā C-123/13 P

Lietas dalībnieku argumenti

- 63 Saistībā ar trešo apelācijas sūdzības pamatu *Versalis* un *Eni* pārmet Vispārējai tiesai, ka tā kļūdaini un pretrunīgi esot piemērojusi judikatūrā nostiprināto principu attiecībā uz nepieciešamību skaidri distancēties no aizliegtās vienošanās, lai netiktu vainots pārkāpumā, un to, ka tā esot pārkāpusi *dubio pro reo* principu, pārsūdzētā sprieduma 173. punktā uzskatot, ka *EniChem*, tagad – [konfidenciāli], ir piedalījies sanāsmē 1993. gada 12. vai 13. jūnijā Florencē, un šī paša sprieduma 183. punktā uzskatot, ka 2002. gadā notikušās sanāksmes, kurās ir piedalījies *Polimeri Europa*, tagad – *Versalis*, ir bijušas vērstas pret konkurenci. Tāpat Vispārējā tiesa esot sagrozījusi pierādījumus, konstatējot – kā to apstiprina Komisija –, ka divas 2002. gadā notikušās sanāksmes bija vērstas pret konkurenci. Līdz ar to, uzskatot, ka *EniChem* un *Polimeri Europa* ir piedalījušies aizliegtās vienošanās īstenošanā visā tās laikposmā, proti, no 1993. gada maija līdz 2002. gada maijam, Vispārējā tiesa ne vien esot veikusi kļūdainu vērtējumu, bet arī neesot veikusi tiesas pārbaudi pēc būtības.
- 64 Komisija norāda, ka *Versalis* un *Eni* argumenti ir vērsti uz to, lai apstrīdētu Vispārējās tiesas faktu vērtējumu, un tāpēc šis apelācijas sūdzības pamats ir jāatzīst par nepieņemamu.

Tiesas vērtējums

- 65 Ir jākonstatē, ka *Versalis* un *Eni* saistībā ar šo apelācijas sūdzības pamatu apstrīd faktu konstatējumus un faktu vērtējumus, bet tas, izņemot pierādījumu sagrozīšanas gadījumu, nav tiesību jautājums, kas pakļauts Tiesas pārbaudei.
- 66 Attiecībā uz minēto elementu sagrozīšanu ir jākonstatē, ka *Versalis* un *Eni* nav norādījuši, ka Vispārējā tiesa tos būtu acīmredzami sagrozījusi.
- 67 Tātad trešais apelācijas sūdzības pamats ir jāatzīst par nepieņemamu.

Par ceturto apelācijas sūdzības pamatu lietā C-123/13 P

Lietas dalībnieku argumenti

- 68 Saistībā ar savas apelācijas sūdzības ceturto pamatu attiecībā uz pārsūdzētā sprieduma 239. un nākamajiem punktiem *Versalis* un *Eni* apgalvo, ka Vispārējā tiesa esot pārkāpusi Savienības tiesības, nenorādot uz Komisijas pieļautajām kļūdām naudas soda pamatsummas aprēķinā 2006. gada pamatnostādņu izpratnē.
- 69 Pirmkārt, tie pārmet Vispārējai tiesai pamatojuma neesamību pārsūdzētajā spriedumā, kurā neesot analizēti tiesvedībā pirmās instances tiesā izklāstītie iebildumi. Turklāt Vispārējā tiesa esot pārkāpusi samērīguma un vienlīdzīgas attieksmes principus, pēc būtības nevērtējot – ņemot vērā tai norādītos faktiskos apstākļus –, vai Komisija ir ievērojusi taisnīguma, samērīguma un vienlīdzīgas attieksmes principus, nosakot naudas soda pamatsummu saistībā ar pārkāpuma smagumu un papildu summu.

- 70 Otrkārt, *Versalis* un *Eni* pārmet Vispārējai tiesai, ka tā, atturoties vērtēt prasības pamatu, kuru tie izvirzīja tiesas sēdē attiecībā uz to, ka Komisija nav piemērojusi 2006. gada pamatnostādņu 18. punktu, esot pārkāpusi samērīguma un vienlīdzīgas attieksmes principus.
- 71 Treškārt, tie pārmet Vispārējai tiesai, ka naudas soda pamatsummas aprēķinā tā nav ņēmusi gadu skaitu atbilstoši pārkāpuma ilgumam, kas izriet no faktiskajiem apstākļiem, uz kuriem norādīts trešajā apelācijas sūdzības pamatā lietā C-123/13 P.
- 72 Komisija vispirms apgalvo, ka ceturtais apelācijas sūdzības pamats šajā lietā ir neprecīzs, un atkārtoti izklāsta tiesvedībā pirmajā instancē formulētos argumentus. Turpinot tā uzsver, ka atsevišķi *Versalis* un *Eni* paustie iebildumi attiecoties uz faktu vērtējumu. Visbeidzot, tiesvedībā pirmajā instancē neesot izvirzīts konkrēts [prasības] pamats saistībā ar 2006. gada pamatnostādņu 18. punkta piemērošanu naudas soda aprēķinam. Attiecībā uz pārkāpuma ilgumu Komisija uzskata, ka Vispārējai tiesai nevar pārmest nekādu kļūdu.

Tiesas vērtējums

- 73 Kā to ir norādījis ģenerālvokāts savu secinājumu 35. punktā, *Versalis* un *Eni* pirmais iebildums ir nepieņemams, ciktāl ar šo iebildumu tie nekritizē pārsūdzēto spriedumu, bet atsaucas uz argumentiem, kurus tie norādījuši pirmajā instancē.
- 74 Arī otrais iebildums ir nepieņemams, tāpēc ka *Versalis* un *Eni* nav pierādījuši, ka tie tiesvedībā Vispārējā tiesā ir izvirzījuši pamatu attiecībā uz to, ka Komisija nav piemērojusi 2006. gada pamatnostādņu 18. punktu.
- 75 Tā kā trešais iebildums ir balstīts uz pieņēmumu, ka tiks apmierināts otrais apelācijas sūdzības pamats lietā C-123/13 P, tas ir jānoraida.
- 76 Līdz ar to ceturtais apelācijas sūdzības pamats minētajā lietā ir jāatzīst par daļēji nepieņemamu un daļēji nepamatotu.

Par pirmo apelācijas sūdzības pamatu lietā C-93/13 P

Lietas dalībnieku argumenti

- 77 Komisija saistībā ar savas apelācijas sūdzības pirmo pamatu kritizē pārsūdzētā sprieduma 272.–275. punktu, kuri ir formulēti šādi:

“272 Izskatāmajā lietā ir jākonstatē, ka lietās, kas minētas [apstrīdētajā] lēmumā, lai pierādītu recidīva esamību attiecībā uz *Eni*, proti, lietās, uz kuru pamata pieņemti lēmumi “Polipropilēns” un “PVC II” (skat. [pārsūdzētā sprieduma] 257. punktu) (skat. [apstrīdētā] lēmuma 517. zemspītras piezīmi), Komisija nav ne apgalvojusi, ne pierādījusi, ka minētajā lēmumā norādītās sabiedrības, proti, attiecīgi [*Anic*] un *EniChem*, norādītajos pārkāpuma laikposmos nebija autonomi noteikušas savu rīcību konkrētajā tirgū un ka līdz ar to tās ar savu mātessabiedrību *Eni* veidoja saimniecisko vienību un, attiecīgi, uzņēmumu EKL 81. un 82. panta izpratnē. Proti, Komisija ir konstatējusi pārkāpumu vienīgi attiecībā uz šīm meitassabiedrībām, nevis to mātessabiedrību. Kā to ir norādījušas prasītājas, un Komisija to nav apstrīdējusi, *Eni* netika uzklusīta administratīvajā procesā, kura iznākumā ir pieņemti šie lēmumi.

- 273 Tomēr tiesību uz aizstāvību princips izslēdz, ka par tiesisku var tikt uzskatīts lēmums, ar kuru Komisija ir uzlikusi uzņēmumam naudas sodu konkurences jomā, iepriekš tam nepaziņojot attiecībā uz to izvirzītos iebildumus. Tāpat paziņojumā par iebildumiem ir jānorāda, kādā statusā

juridiskajai personai tiek pārņemti apgalvotie fakti (spriedumi *Papierfabrik August Koehler* u.c./Komisija, [C-322/07 P, C-327/07 P un C-338/07 P, EU:C:2009:500], 37. un 39. punkts, un *Akzo Nobel* u.c./Komisija, [EU:C:2009:536], 57. punkts).

274 Tāpēc nevar piekrist, ka Komisija var uzskatīt – konstatējot recidīvu kā atbildību pastipriņošu apstākli attiecībā uz *Eni* –, ka *Eni* ir jāuzskata par atbildīgu par agrāku pārkāpumu, par kuru tam netika uzlikts sods ar Komisijas lēmumu un kuru konstatējot tam netika nosūtīts paziņojums par iebildumiem, tādējādi tam nebija iespējas iesniegt savus argumentus, lai attiecībā uz sevi apstrīdētu, ka agrāka pārkāpuma brīdī tas kopā ar citiem uzņēmumiem – šajā gadījumā *Anic* un *EniChem* – veidoja eventuālu saimniecisku vienību.

275 No tā izriet, ka [apstrīdētā] lēmuma 1. punktā konstatētais pārkāpums attiecībā uz *Eni* nevar tikt uzskatīts par recidīvu.”

78 Komisija, it īpaši kritizējot pārsūdzētā sprieduma 273. un 274. punktu, pārmet Vispārējai tiesai, ka tā esot pārkāpusi tiesību principus attiecībā uz tiesību uz aizstāvību īstenošanu, uzskatot, ka šie principi paredz, ka, lai pārņemtu *Eni* recidīvu kā atbildību pastipriņošu apstākli, *Eni* bija jābūt paziņojuma par iebildumiem saistībā ar pirmo pārkāpumu adresātam un lēmuma, ar kuru konstatēts šis pārkāpums, adresātam.

79 Komisija uzskata, ka tiesības uz aizstāvību ir garantētas, ja brīdī, kad tā paziņo savu nodomu konstatēt recidīvu, tā dod pusēm iespēju pierādīt, ka recidīva nosacījumi nav īstenojušies. Tā norāda, ka izskatāmajā lietā *Eni* ir bijusi iespēja atspēkot pieņēmumu par tā meitassabiedrības kontroli.

80 Saistībā ar šī apelācijas sūdzības pamata otro daļu par, konkrēti, pārsūdzētā sprieduma 274. punktu, Komisija norāda, ka recidīva raksturojums paredz nevis noteikti to, ka mātessabiedrībai ir ticis noteikts pirmais naudas sods, bet vienīgi konstatējumu par pirmo pārkāpumu. Pietiekot konstatēt, ka mātessabiedrība ar meitassabiedrību, kuru tā gandrīz pilnībā kontrolē, veido uzņēmumu, kurš ir izdarījis jaunu pārkāpumu un attiecībā uz kuru ir pamatoti noteikts [naudas soda] palielinājums recidīva dēļ. Lai izvērtētu, vai uzņēmums ir izdarījis secinājumus no pirmā konstatējuma par pārkāpumu, esot jāvērtē šis saimnieciskās vienības, nevis atsevišķu to veidojošo sabiedrību tendence izdarīt jaunu pārkāpumu.

81 Komisija norāda, ka Vispārējās tiesas pamatojums var ietekmēt Komisijas represīvo darbību tā, ka Komisijai būtu sistemātiski jāadresē paziņojums par iebildumiem visām sabiedrībām, kas veido pirmajā pārkāpumā iesaistīto uzņēmumu, neatkarīgi no tā, vai izskatāmajā lietā tām ir uzliekams naudas sods. Turklāt nevar piekrist, ka recidīvs kā atbildību pastipriņošs apstāklis neattiecas uz šādu saimniecisko vienību veidojošajām sabiedrībām tikai grupas, kuru veido šīs sabiedrības, organizatoriskās struktūras dēļ.

82 *Versalis* un *Eni* apgalvo, ka Komisijas pirmais apelācijas sūdzības pamats ir jānoraida. Tie uzsver, ka *Eni* nekad nav bijis nodoma, ne arī tas ir bijis iesaistīts procesos, saistībā ar kuriem pieņemti lēmumi “Polipropilēns” un “PVC II”, un uzskata, ka nav leģitīmi apgalvot, ka *Eni* šajā procesā pirms apstrīdētā lēmuma pieņemšanas varēja iesniegt pierādījumus, ar kuriem var atspēkot pieņēmumu par *Eni* izšķirošo ietekmi uz *Anic* un *Enichem*, tagad – [konfidenciāli], attiecībā uz aktuālajiem laikposmiem sen pabeigtos procesos, kas bija pamatā lēmumiem “Polipropilēns” un “PVC II”.

83 Turklāt fakts, ka Komisija nav iesaistījusi *Eni* attiecīgajos procesos, norādot, ka Komisija uzskatīja, ka šajā ziņā nav nozīmes apstāklim, ka mātessabiedrība pilnā apmērā kontrolē [procesos] iesaistīto meitassabiedrību. *Versalis* un *Eni* atgādina, ka tādējādi apstāklis, ka mātessabiedrībai pilnībā pieder meitassabiedrības kapitāls, bija nepietiekams, lai konstatētu mātessabiedrības izšķirošo ietekmi, un ka Komisijai esot bijis jāpierāda faktiskā šādas *Eni* ietekmes īstenošana attiecībā uz *Anic* un *EniChem*.

- 84 *Versalis* un *Eni* apgalvo arī, ka šobrīd *Eni* pilnībā atšķiras no tās sabiedrības, kāda tā bija lēmumu “Polipropilēns” un “PVC II” laikā, proti, publisko tiesību sabiedrība, kuru kontrolē un vada Itālijas valdība, lai dotu iespēju Itālijas valstij pārvaldīt tās līdzdalību atsevišķās nozarēs, kurās pastāv valsts intereses.
- 85 Attiecībā uz Komisijas apelācijas sūdzības pirmā pamata otro daļu *Versalis* un *Eni* norāda, ka Komisija kļūdaini interpretē pārsūdzētā sprieduma 274. punktu. Tie uzskata, ka Vispārējā tiesa norāda nevis uz sodu, kas izpaužas kā naudas sods, bet drīzāk uz *Eni* atbildības neesamību saistībā ar lēmumiem “Polipropilēns” un “PVC II”, jo *Eni* nebija to uzņēmumu, kuriem tika uzlikts sods, sastāvdaļa.

Tiesas vērtējums

- 86 Komisijas apelācijas sūdzības pirmais pamats attiecas uz recidīvu kā atbildību pastiprinošu apstākli, kas izvirzīts pret *Eni* saistībā ar *Anic* un *EniChem* sodīšanu attiecīgi ar lēmumiem “Polipropilēns” un “PVC II”, to piedalīšanās aizliegto vienošanos īstenošanā dēļ.
- 87 Kā izriet no 2006. gada pamatnostādņu 28. punkta un Tiesas judikatūras, recidīvu kā atbildību pastiprinošu apstākli raksturo tas, ka uzņēmums turpina vai atkārtoti to pašu vai līdzīgu pārkāpumu pēc tam, kad Komisija vai valsts konkurences iestāde ir konstatējusi, ka šis uzņēmums ir pārkāpis EKL 81. vai 82. panta noteikumus (šajā ziņā skat. spriedumu *Groupe Danone*/Komisija, C-3/06 P, EU:C:2007:88, 40. un 41. punkts).
- 88 Šajā ziņā ir jāatgādina, ka Savienības tiesības konkurences jomā attiecas uz uzņēmumu darbību un ka uzņēmuma jēdziens ietver jebkuru vienību, kas veic saimniecisko darbību, neatkarīgi no šīs vienības juridiskā statusa un tās finansēšanas veida (skat. spriedumu *Akzo Nobel* u.c./Komisija, EU:C:2009:536, 54. punkts un tajā minētā judikatūra).
- 89 Ja šāda saimnieciskā vienība pārkāpj konkurences tiesību normas, tad saskaņā ar individuālās atbildības principu tai ir jāatbild par šādu pārkāpumu. Tādējādi par Savienības tiesību pārkāpumu konkurences jomā nepārprotami ir vainojama juridiskā persona, kurai varēs uzlikt naudas sodu, un tai ir jāadresē paziņojums par iebildumiem (šajā ziņā skat. spriedumu *Akzo Nobel* u.c./Komisija, EU:C:2009:536, 56. un 57. punkts un tajos minētā judikatūra).
- 90 Attiecībā uz meitassabiedrības rīcību saskaņā ar šī sprieduma 40. punktā atgādināto pastāvīgo judikatūru EKL 81. panta piemērošanas mērķiem par šo rīcību var tikt vainota mātesabiedrība, ja mātesabiedrība un tās meitassabiedrība ir vienas saimnieciskās vienības daļa un veido vienu uzņēmumu šī panta izpratnē.
- 91 Tādējādi, lai attiecībā uz mātesabiedrību konstatētu recidīvu kā atbildību pastiprinošu apstākli, nav vajadzīgs, lai šī minētā sabiedrība būtu piedalījusies to agrāko darbību turpināšanā, kas bija pamatā paziņojumam par iebildumiem un lēmumam. Šim mērķim it īpaši būtisks ir agrāks konstatējums par pirmo pārkāpumu, ko radījusi tādas meitassabiedrības rīcība, ar kuru šī otrajā pārkāpumā iesaistītā mātesabiedrība jau pirmā pārkāpuma brīdī veidoja vienu uzņēmumu EKL 81. panta izpratnē.
- 92 Mērķis apkarot konkurences tiesību normām pretēju rīcību un novērst tās atkārtošanos ar preventīvu sodu palīdzību (skat. spriedumu *ETI* u.c., EU:C:2007:775, 41. punkts un tajā minētā judikatūra) tiktu apdraudēts, ja uzņēmums, kura sastāvā ir pirmo pārkāpumu izdarījusi meitassabiedrība, spētu, mainot savu juridisko struktūru un izveidojot jaunas meitassabiedrības, pret kurām nevar tikt veikta izmeklēšana pirmā pārkāpuma dēļ, bet kuras ir iesaistītas jauna pārkāpuma izdarīšanā, padarīt neiespējamu vai pārmērīgi sarežģītu soda uzlikšanu par recidīvu un līdz ar to izvairīties no tā.

- 93 Protams, kā Vispārējā tiesa to ir nospriedusi pārsūdzētajā spriedumā, ir jātiek ievērotām juridiskās personas, kurai tiek pārmests recidīvs, tiesībām uz aizstāvību. Šī ievērošana tomēr nenozīmē, kā Vispārējā tiesa to kļūdaini ir norādījusi pārsūdzētā sprieduma 274. punktā, ka šai juridiskajai personai saistībā ar pirmo pārkāpumu uzsākto izmeklēšanu ietvaros ir jābūt varējušai apstrīdēt, ka tā kopā ar pārējām izmeklēšanā iesaistītajām personām veidoja vienu saimniecisko vienību. Tas vienkārši nozīmē, ka tiek nodrošināts, ka minētā juridiskā persona spēj aizstāvēties brīdī, kad tai tiek pārmests recidīvs.
- 94 Šajā ziņā ir jāatgādina, ka tiesību uz aizstāvību ievērošana visās procedūrās, kuru rezultātā var tikt uzlikti sodi, it sevišķi naudas sodi un kavējuma naudas, ir Kopienu tiesību pamatprincips, kas ir jāievēro arī administratīva rakstura procesā (spriedumi *Hoffmann-La Roche*/Komisija, 85/76, EU:C:1979:36, 9. punkts; *ARBED*/Komisija, C-176/99 P, EU:C:2003:524, 19. punkts, kā arī *Papierfabrik August Koehler u.c.*/Komisija, EU:C:2009:500, 34. punkts).
- 95 Procesā saistībā ar konkurences tiesību pārkāpumu procesuālā garantija šajā ziņā ir paziņojums par iebildumiem (šajā ziņā skat. spriedumus *Musique Diffusion française u.c.*/Komisija, no 100/80 līdz 103/80, EU:C:1983:158, 10. punkts, kā arī *Papierfabrik August Koehler u.c.*/Komisija, EU:C:2009:500, 35. punkts).
- 96 Kad Komisija paredz vainot konkurences tiesību pārkāpumā juridisko personu un kvalificēt tās rīcību kā recidīvu, paziņojumā par iebildumiem ir jābūt norādītiem visiem apstākļiem, kas šai juridiskajai personai ļauj aizstāvēties. Konkrētāk, ja minētā persona ir mātessabiedrība, attiecībā uz kuru kā atbildību pastiprinošs apstāklis ir kvalificēts recidīvs saistībā ar Komisijas konstatētu kādas no tās meitassabiedrībām pret konkurenci vērstu rīcību, attiecībā uz kuru šī mātessabiedrība pirms minētā paziņojuma par iebildumiem nav bijusi lēmuma, ar kuru konstatēts pirmais pārkāpums, adresāts, šai mātessabiedrībai adresētajā paziņojumā par iebildumiem ir jānorāda visi apstākļi, kas pamato recidīva nosacījumu īstenošanās faktu, un tostarp apstākļi, kas pierāda, ka pirmā pārkāpuma brīdī šī juridiskā persona veidoja vienu uzņēmumu ar sabiedrību, attiecībā uz kuru ir konstatēts pirmais pārkāpums. Šajā ziņā Komisijai ir jāpierāda, ka otrajā pārkāpumā iesaistītā juridiskā persona jau pirmā pārkāpuma brīdī īstenoja izšķirošu ietekmi uz pirmajā pārkāpumā iesaistīto meitassabiedrību.
- 97 Pretēji tam, ko apgalvo *Eni*, laiks, kas nošķir pirmo konkurences tiesību normu pārkāpumu no otrā pārkāpuma, principā neliedz kā atbildību pastiprinošu apstākli kvalificēt recidīvu attiecībā uz juridisko personu, kura nav bijusi iesaistīta pirmā pārkāpuma izmeklēšanā. Tomēr Komisijai, izvērtējot uzņēmuma tendenci neievērot konkurences tiesību normas, ir jāņem vērā laiks, kāds pagājis starp abiem pārkāpumiem (šajā ziņā skat. spriedumu *Lafarge*/Komisija, C-413/08 P, EU:C:2010:346, 70. punkts). Turklāt, kad Eiropas Savienības tiesa pārbauda, vai ir ticis ievērots tiesību uz aizstāvību princips, tai ir jāņem vērā visi attiecīgās lietas apstākļi, tostarp iespējamās pierādīšanas grūtības, ko rada kopš pirmā pārkāpuma pagājušais laiks vai uzņēmuma strukturālā attīstība, vai arī konkurences tiesību jomā piemērojamo normu attīstība.
- 98 Tāpat ir jāatgādina, ka Komisijai gan paziņojumā par iebildumiem, gan lēmumā ir jāpierāda recidīva nosacījumu īstenošanās fakts. Tādējādi Komisijai, uzliekot naudas sodu sabiedrībai par Savienības konkurences tiesību normu pārkāpumu un piemērojot naudas soda aprēķināšanai reizināšanas koeficientu, lai ņemtu vērā faktu, ka šī pati sabiedrība jau agrāk ir bijusi iesaistīta konkurences tiesību normu pārkāpumā, kopā ar minēto naudas sodu uzliekošo lēmumu ir jāsniedz izklāsts, kas Savienības tiesām, kā arī šai sabiedrībai ļauj izprast, kādā statusā un kādā apmērā tā ir bijusi iesaistīta agrākā pārkāpumā. Tostarp, ja Komisija uzskata, ka minētā sabiedrība ir veidojusi daļu no uzņēmuma, kas ir lēmuma par agrāku pārkāpumu adresāts, Komisijai šis apgalvojums ir tiesiski pietiekami jāpamato (spriedumi *Eni*/Komisija, EU:C:2013:289, 129. punkts, un *Versalis*/Komisija, EU:C:2013:386, 142. punkts).
- 99 Runājot par recidīvu, kas kā atbildību pastiprinošs apstāklis kvalificēts attiecībā uz *Eni* – pat neizvērtējot paziņojumu par iebildumiem, pietiek konstatēt, ka tikai apstrīdētā lēmuma 540. apsvērumā ir norāde uz faktu, ka *EniChem* jau ir bijis agrāku lēmumu par koluzīvām darbībām

adresāts, šai norādei ir pievienota atsauce uz zemsvītras piezīmi, kurā minēts lēmums “Polipropilēns”, “kurā [Komisija] ir konstatējusi, ka [Anic], ENI grupas meitasuzņēmums, ir bijis aizliegtās vienošanās dalībnieks”, un lēmums “PVC II”, “kurā [Komisija] ir konstatējusi, ka *EniChem* ir bijis aizliegtās vienošanās dalībnieks”. Turklāt minētajā apsvērumā ir norāde, saskaņā ar kuru *Eni* ir kvalificēts kā recidivists bez citiem paskaidrojumiem.

- 100 Tā kā lēmums “Polipropilēns” bija adresēts tostarp *Anic* un lēmums “PVC II” – tostarp *Enichem*, ir jākonstatē, ka apstrīdētajā lēmumā ietvertās un šī sprieduma iepriekšējā punktā atgādinātās norādes nekādi neļauj izprast, kādā statusā un kādā apmērā *Eni*, kas nav ne lēmuma “Polipropilēns”, ne arī lēmuma “PVC II” adresāts, būtu bijis iesaistīts ar šiem lēmumiem konstatētajos pārkāpumos.
- 101 Tā kā apstrīdētajā lēmumā acīmredzami nav norādīts nekāds pamatojums, kas ļautu *Eni* aizstāvēt savas tiesības un Savienības tiesai īstenot savu pārbaudi, attiecībā uz *Eni* ir jāizslēdz recidīvs kā atbildību pastiprinošs apstāklis.
- 102 No visiem šiem apsvērumiem izriet, ka Vispārējā tiesa ir pieļāvusi kļūdu tiesību piemērošanā, pārsūdzētā sprieduma 274. punktā izklāstot recidīva nosacījumus. Tomēr, tā kā Vispārējās tiesas lēmums, pārsūdzētā sprieduma 275. punktā izslēdzot recidīvu kā atbildību pastiprinošu apstākli attiecībā uz *Eni*, šķiet balstīts uz citu tiesisko pamatojumu, šī kļūda nevar izraisīt ne minētā sprieduma atcelšanu, ne ietekmēt sekas, kuras Vispārējā tiesa no tā atvasinājusi attiecībā uz naudas soda apmēru, bet šis pamatojums ir jāaizstāj (šajā ziņā skat. spriedumu *FIAMM u.c./Padome* un Komisija, C-120/06 P un C-121/06 P, EU:C:2008:476, 187. punkts un tajā minētā judikatūra).
- 103 Tāpēc pirmais apelācijas sūdzības pamats lietā C-93/13 P ir jānoraida.

Par piekto apelācijas sūdzības pamatu lietā C-123/13 P

Lietas dalībnieku argumenti

- 104 Saistībā ar savas apelācijas sūdzības piekto pamatu *Versalis* un *Eni* apgalvo, ka Vispārējā tiesa esot pārkāpusi Savienības tiesību normas recidīva jomā, pārsūdzētā sprieduma 278.–280. punktā apstiprinot, ka attiecībā uz *Versalis* ir piemērojams recidīvs kā atbildību pastiprinošs apstāklis un ka tas ir pamatots ar *Polimeri Europa* saimniecisko pēctecību *EniChem*, tagad – [konfidenciāli], kas bija piedalījies lēmumā “PVC II” minētajā pārkāpumā. Turklāt tie uzsver, ka Vispārējā tiesa pārsūdzētā sprieduma 276. punktā ir pieļāvusi kļūdu tiesību piemērošanā, apstiprinot *Eni* solidāro atbildību par naudas soda samaksu, tostarp par to naudas soda daļu, kas saistīta ar recidīvu kā atbildību pastiprinošu apstākli.
- 105 Pirmkārt, tie norāda uz nepietiekamu pamatojumu attiecībā uz saiknēm starp uzņēmumiem, kas ir atbildīgi par dažādiem pārkāpumiem. Otrkārt, tie apstrīd ekonomiskās pēctecības kritērija izmantošanu. Treškārt, tie uzsver, ka Vispārējā tiesa ir pārsniegusi savas kompetences robežas, apstiprinot recidīva kā atbildību pastiprinoša apstākļa piemērojamību, balstoties uz citu argumentāciju, nevis to, uz kuru balstījusies Komisija. Ceturtkārt, atsaucoties uz pārsūdzētā sprieduma 367. punktā minēto situāciju saistībā ar *Bayer*, tie apgalvo, ka Vispārējā tiesa esot pārkāpusi vienlīdzīgas attieksmes principu, procentuālo daļu, par kādu samazināms naudas soda palielinājums recidīva kā atbildību pastiprinoša apstākļa dēļ, nosakot tikai 10 % apmērā. Piektkārt, *Versalis* un *Eni* uzskata, ka attiecībā uz *Eni* solidāro pienākumu samaksāt šo naudas soda palielinājumu Vispārējā tiesa nav izpildījusi savu pienākumu norādīt pamatojumu un ir atkāpusies no Tiesas judikatūras lietā *Arkema/Komisija* (C-520/09 P, EU:C:2011:619), kurā tā esot atzinusi, ka mātessabiedrība, kas kopā ar konkurences tiesību normu pārkāpumā atbildīgo meitassabiedrību veido uzņēmumu, nav solidāri atbildīga par to naudas soda daļu, kas saistīta ar meitassabiedrības recidīvu, tāpēc ka pirmā pārkāpuma izdarīšanas brīdī šī mātessabiedrība un šī meitassabiedrība neveidoja vienu saimniecisko vienību.

106 Komisija uzskata, ka šie iebildumi nav pamatoti.

Tiesas vērtējums

- 107 Šis apelācijas sūdzības pamats attiecas uz recidīvu kā atbildību pastiprinošu apstākli, kas *Versalis* kvalificēts tāpēc, ka lēmumā “PVC II” ir atzīta *EniChem* vaina. Vispārējā tiesa, vērtējot prasītāju trešo prasības pamatu pirmajā instancē, uz kuru šī tiesa atsaukusies pārsūdzētā sprieduma 278. punktā, vispirms ir aprakstījusi saiknes starp dažādām juridiskajām personām, kuras tiek vainotas pārkāpumā. Turklāt no *Versalis* un *Eni* apelācijas sūdzības lietā C-123/13 P otrā pamata izriet, ka juridiski korekti varēja tikt izsecināta uzņēmuma pēctecība starp *EniChem*, tagad – [konfidenciāli], un *Polimeri Europa*, tagad – *Versalis*. Tāpat Vispārējā tiesa nav pārkāpusi savas pilnvaras, bet ir balstījusies uz apstrīdētā lēmuma apstākļiem, uzskatot, ka ir īstenojušies recidīva nosacījumi. Tāpēc pirmie trīs iebildumi nav pamatoti.
- 108 Tā kā recidīvs attiecībā uz *Versalis*, agrāk – *Polimeri Europa*, tika kvalificēts viena pārkāpuma, kas izdarīts pirms apstrīdētā lēmuma, dēļ, Vispārējā tiesa pārsūdzētā sprieduma 367. punktā pamatoti ir nospriedusi, ka *Versalis* un *Eni* situācija ir salīdzināma ar *Bayer* situāciju, attiecībā uz kuru recidīvs arī tika kvalificēts tikai viena pārkāpuma dēļ. Tāpēc ceturtais iebildums nav pamatots.
- 109 Piektais iebildums, ar kuru tiek apstrīdēta prezumpcijas par mētesabiedrības izšķirošo ietekmi uz savām pārkāpumā iesaistītajām meitassabiedrībām piemērošana attiecībā uz *Eni*, ir saistīts ar *Versalis* un *Eni* apelācijas sūdzības pirmo pamatu. Tomēr no šī sprieduma 40.–45. punkta izriet, ka šis pamats ir ticis noraidīts. Attiecībā uz spriedumu *Arkema*/Komisija (EU:C:2011:619) pietiek konstatēt, ka *Eni* un *Versalis* arguments liecina par kļūdainu minētā sprieduma izpratni; minētajā spriedumā Tiesa ir vienīgi pārbaudījusi naudas soda aprēķinu, balstoties uz Komisijas izvēli, un nav paudusi viedokli par recidīva nosacījumiem.
- 110 No šiem apstākļiem izriet, ka *Versalis* un *Eni* apelācijas sūdzības piektais pamats ir jānoraida kā nepamatots.

Par otro apelācijas sūdzības pamatu lietā C-93/13 P

Lietas dalībnieku argumenti

- 111 Saistībā ar savas apelācijas sūdzības otro pamatu, kas attiecas uz pārsūdzētā sprieduma 316. un nākamajiem punktiem, Komisija apstrīd reizināšanas koeficienta, kas paredzēts, lai nodrošinātu pietiekamu preventīvu iedarbību, un izmantots, lai noteiktu *Versalis* un *Eni* uzliktā naudas soda apmēru, salīdzinājumu ar reizināšanas koeficientu, kas apstrīdētajā lēmumā piemērots attiecībā uz *Dow*, kā arī attiecībā uz *Versalis* un *Eni* piemērotā reizināšanas koeficienta samazināšanu, pamatojot to ar vienlīdzīgas attieksmes principa pārkāpumu.
- 112 Tā apgalvo, ka Vispārējā tiesa esot pārsniegusi savu pilnvaru robežas un pārkāpusi dispozitivitātes principu, Eiropas Savienības Tiesas statūtu 21. pantu, kā arī Vispārējās tiesas Reglamenta 44. panta 1. punktu un 48. panta 2. punktu, vērtējot tiesību jautājumu par iespējamu vienlīdzīgas attieksmes principa pārkāpumu attiecībā uz preventīviem mērķiem izmantoto reizināšanas koeficientu naudas soda aprēķinā; *Versalis* un *Eni* šo jautājumu nebija norādījuši prasības pieteikumā par lietas ierosināšanu.
- 113 Komisija norāda, ka *Versalis* un *Eni* šajā prasības pieteikumā lūdza Vispārējai tiesai konstatēt šī reizināšanas koeficienta piemērošanas prettiesiskumu tāpēc, ka šī koeficienta ievērojamā apmēra dēļ ar šo piemērošanu tiekot pārkāpts samērīguma princips. Pakārtoti *Versalis* un *Eni* lūdza, lai minētais

koeficients tiktu samazināts. Tikai tiesas sēdē Vispārējā tiesā tie esot atsaukušies uz vienlīdzīgas attieksmes principa pārkāpumu. Vispārējā tiesa, pēc savas ierosmes izvirzot šo pamatu, esot pārkāpusi iepriekš minētās tiesību normas, konkrēti, dispozitivitātes principu.

114 *Versalis* un *Eni* apstrīd Komisijas apelācijas sūdzības otro pamatu. Tie apgalvo, ka, lai pamatotu savu prasības pamatu saistībā ar samērīguma principa pārkāpumu, tie esot norādījuši uz atšķirību starp reizināšanas koeficientiem, kas preventīviem mērķiem piemēroti dažādiem pārkāpumā iesaistītajiem uzņēmumiem. Tie uzskata, ka vienlīdzīgas attieksmes princips ir saistīts ar samērīguma principu. Tāpēc Vispārējā tiesa neesot pēc savas ierosmes piemērojusi jaunu [prasības] pamatu. Turklāt Komisija minētajā tiesas sēdē neesot sūdzējusies par to, ka *Versalis* un *Eni* ir izvirzījuši jaunu [prasības] pamatu.

115 *Versalis* un *Eni* atgādina arī Tiesas judikatūru attiecībā uz Vispārējās tiesas neierobežoto kompetenci.

Tiesas vērtējums

116 Kā savu secinājumu 101. punktā ir norādījis ģenerālvokāts, *Versalis* un *Eni* vairākkārt, tostarp savā prasības pieteikumā pirmajā instancē, ir pārmetuši Komisijai, ka tā preventīviem mērķiem ir piemērojusi lielāku reizināšanas koeficientu par to, kas ticis piemērots citiem uzņēmumiem. Ar šo iebildumu *Versalis* un *Eni* būtībā izvirza pamatu saistībā ar vienlīdzīgas attieksmes pārkāpumu, kuru tādējādi lietas dalībnieki bija apsprieduši. No tā izriet, ka Vispārējā tiesa nav vērtējusi šo pamatu pēc savas ierosmes.

117 Tāpēc Komisijas apelācijas sūdzības otrais pamats ir jānoraida.

Par trešo apelācijas sūdzības pamatu lietā C-93/13 P

Lietas dalībnieku argumenti

118 Komisija saistībā ar savas apelācijas sūdzības trešo pamatu, kas attiecas uz pārsūdzētā sprieduma 323.–325. punktu, apgalvo, ka Vispārējā tiesa esot pieļāvusi kļūdu tiesību piemērošanā, interpretējot un piemērojot vienlīdzīgas attieksmes principu saistībā ar reizināšanas koeficientu preventīvā nolūkā. Pārsūdzētajā spriedumā arī neesot norādīts pamatojums. It īpaši Vispārējā tiesa neesot ievērojusi Komisijas novērtējuma brīvību noteikt naudas sodu apmērus, ņemot vērā atbilstošos apstākļus, un esot likusi tai veikt tīri matemātisku aprēķinu, lai noteiktu reizināšanas koeficientu, kas piemērojams *Eni* un *Versalis* naudas sodiem. Turklāt Vispārējā tiesa esot pieļāvusi kļūdu, pieprasot, lai naudas soda palielinājums preventīvos nolūkos būtu samērīgs ar iesaistīto uzņēmumu attiecīgo apgrozījumu, nevis lai reizināšanas koeficienti vai reizināšanas koeficientu piemērošanas rezultātā iegūtie naudas sodi būtu samērīgi ar šo uzņēmumu kopējo apgrozījumu.

119 *Versalis* un *Eni* norāda, ka Komisija savas apelācijas sūdzības trešā pamata aizsegā lūdz Tiesai jaunu vērtējumu attiecībā uz preventīviem mērķiem izmantoto reizināšanas koeficientu. Tāpēc šis pamats esot nepieņemams. Katrā ziņā minētais pamats esot nepamatots. Proti, Vispārējā tiesa esot rīkojusies savas neierobežotās kompetences ietvaros un Komisija neesot pierādījusi, ka Vispārējās tiesas ieteiktā metode būtu mazāk preventīva nekā Komisijas ieteiktā metode, kura varot radīt nesamērīgu rezultātu.

Tiesas vērtējums

120 Kā ģenerālvokāts ir norādījis savu secinājumu 105. punktā, Komisijas apelācijas sūdzības trešais pamats skar nevis nepieciešamību ievērot vienlīdzīgas attieksmes principu attiecībā uz dažādiem vienas aizliegtās vienošanās dalībniekiem, bet apstākļus, kas jāņem vērā, lai pārbaudītu uzlikto naudas sodu samērīgumu. Šajā ziņā Vispārējā tiesa, balstoties uz apstrīdētajā lēmumā ietvertajiem apstākļiem, ir

precīzi pamatojusi savu lēmumu un nav pieļāvusi kļūdu tiesību piemērošanā, pārsūdzētā sprieduma 325. punktā nospriežot, ka reizināšanas koeficienta 1,4 izvēle nav adekvāta, ņemot vērā *Eni* un *Dow* apgrozījuma atšķirības.

121 Šis pamats ir jānoraida kā nepamatots.

Par sesto apelācijas sūdzības pamatu lietā C-123/13 P

Lietas dalībnieku argumenti

122 *Versalis* un *Eni* saistībā ar savas apelācijas sūdzības sesto pamatu apgalvo, ka Vispārējā tiesa esot acīmredzami kļūdaini piemērojusi Regulas Nr. 1/2003 23. panta 2. punktu, nosakot maksimālo naudas soda apmēru citādi, nevis atkarībā tikai no [*konfidenciāli*], agrāk – *EniChem*, apgrozījuma.

123 Komisija uzskata, ka šis pamats pārklājas ar *Versalis* un *Eni* apelācijas sūdzības pirmo un otro pamatu.

Tiesas vērtējums

124 Šis pamats ir balstīts uz pieņēmumu, ka minētās apelācijas sūdzības pirmais un otrais pamats tiks apmierināti. Tā kā šie abi iepriekš minētie pamati ir noraidīti, *Versalis* un *Eni* apelācijas sūdzības sestais pamats nav jāizvērtē.

Par septīto apelācijas sūdzības pamatu lietā C-123/13 P

Lietas dalībnieku argumenti

125 *Versalis* un *Eni* saistībā ar savas apelācijas sūdzības septīto pamatu apstrīd, ka Vispārējā tiesa ir noraidījusi prasības pirmajā instancē otro pamatu saistībā ar to, ka Komisija nav ņēmusi vērā [*konfidenciāli*] un *Versalis* sadarbību, kas noritēja ārpus 2002. gada paziņojuma par sadarbību piemērošanas jomas, kā arī šīs prasības vienpadsmito pamatu saistībā ar naudas soda apmēra nesamazināšanu atbilstoši 2002. gada paziņojumam par sadarbību. Tie apgalvo, ka Vispārējā tiesa neesot īstenojusi tai obligāto tiesas pārbaudi un ka katrā ziņā tā esot pieļāvusi kļūdu vērtējumā un neesot izpildījusi pienākumu norādīt pamatojumu, uzskatot, ka Komisija šīs sadarbības vērtējumā nav pārkāpusi taisnīguma, vienlīdzīgas attieksmes un tiesiskās palāvības aizsardzības principus.

126 *Versalis* un *Eni* pārmet Vispārējai tiesai, ka pārsūdzētā sprieduma 355. punktā tā, atsaucoties uz Komisijai atzīto novērtējuma brīvību attiecībā uz naudas soda aprēķina metodi, ir pārņēmusi Komisijas vērtējumu par elementiem, kurus *Versalis* un *Eni* ir snieguši minētās sadarbības ietvaros. Vispārējai tiesai esot bijis jāveic tās pārbaude, ņemot vērā veidu, kādā Komisija ir piemērojusi 2002. gada paziņojumu par sadarbību citās lietās. Turklāt tā neesot ņēmusi vērā novēloto datumu, kurā *Versalis* un *Eni* ir uzzinājuši par izmeklēšanu, lai gan tam esot bijusi ietekme uz informācijas, kuru *Versalis* un *Eni* varēja darīt zināmu, pievienoto vērtību. *Versalis* un *Eni* pārmet arī Komisijai, ka tā agrāk nav veikusi pārbaudi.

127 Vispārējā tiesa arī esot pieļāvusi kļūdu tiesību piemērošanā, nekonstatējot, ka Komisija ir pārkāpusi tiesiskās palāvības aizsardzības principu, lai gan *Versalis* un *Eni* sniegtajai informācijai bija būtiska pievienotā vērtība salīdzinājumā ar informāciju, kas sniegta lietās, kuras bijušas citu Komisijas lēmumu pamatā, un *Versalis* un *Eni* leģitīmi varēja uzskatīt, ka to pilnīgā, lojālā un ilgstošā sadarbība tiks pienācīgi kompensēta. Tie apstrīd pārsūdzētā sprieduma 358. punktu kā nepamatotu.

- 128 Tāpat *Versalis* un *Eni* esot tikuši diskriminēti salīdzinājumā ar citiem uzņēmumiem, kuri bija lūguši samazināt to naudas sodu un kuru paziņojumi bija nekonsekventi, neprecīzi un neuzticami.
- 129 Komisija apgalvo, ka *Versalis* un *Eni* apelācijas sūdzības septītais pamats ir nepieņemams, jo saistībā ar to vienīgi tiek atkārtoti tiesvedībā Vispārējā tiesā izvirzītie argumenti un tā mērķis ir panākt, lai no jauna tiktu vērtēta informācija, kuru [konfidenciāli], agrāk – *EniChem*, sniedza Komisijai.

Tiesas vērtējums

- 130 Saistībā ar savas apelācijas sūdzības septīto pamatu *Versalis* un *Eni* galvenokārt apstrīd Vispārējās tiesas atbildi uz to prasības pirmajā instancē vienpadsmito pamatu. Vispārējā tiesa, vispirms pārsūdzētā sprieduma 354. punktā atgādinot “pievienotās vērtības” jēdzienu, kāds tas formulēts 2002. gada paziņojumā par sadarbību, pēc tam ir izvērtējusi *Versalis* un *Eni* iesniegtos pierādījumus, lai pārbaudītu, vai tiem bija būtiska pievienotā vērtība salīdzinājumā ar pierādījumiem, kas jau bija Komisijas rīcībā.
- 131 Vispārējā tiesa pārsūdzētā sprieduma 357.–363. punktā ir veikusi precīzu un ar pierādījumiem pamatotu vērtējumu, kurš Tiesai apelācijas ietvaros nav jāpārbauda. Ņemot vērā šo vērtējumu, Vispārējā tiesa, noraidot dažādos *Versalis* un *Eni* argumentus, nav pieļāvusi kļūdu tiesību piemērošanā.
- 132 Tāpēc *Versalis* un *Eni* apelācijas sūdzības septītais pamats ir jānoraida.

Par astoto apelācijas sūdzības pamatu lietā C-123/13 P

Lietas dalībnieku argumenti

- 133 Saistībā ar savas apelācijas sūdzības astoto pamatu *Versalis* un *Eni* apgalvo, ka Vispārējā tiesa nav veikusi pilnu tiesas pārbaudi attiecībā uz galīgā naudas soda apmēru, kas esot netaisnīgs, nepiemērots un nesamērīgs. Tie uzskata, ka Vispārējā tiesa ir atturējusies padziļināti vērtēt to argumentus un ir vienīgi veikusi apstrīdētā lēmuma tiesiskuma pārbaudi.
- 134 Komisija uzskata, ka Vispārējā tiesa ir veikusi padziļinātu *Versalis* un *Eni* argumentu vērtējumu. Šis sabiedrības vēloties panākt, lai Tiesa no jauna izvērtētu naudas soda apmēru.

Tiesas vērtējums

- 135 Ir jākonstatē, ka šis [apelācijas sūdzības] pamats attiecas uz visu spriedumu kopumā un tajā precīzi nav norādīti pārsūdzētā sprieduma motīvu daļas punkti, kuri tiek apstrīdēti. Tādējādi tas ir ļoti neprecīzs un ļoti neskaidrs, lai uz to varētu atbildēt.
- 136 Turklāt Tiesai, apelācijas tiesvedībā lemjot par tiesību jautājumiem, nav taisnīguma apsvērumu dēļ ar savu novērtējumu jāaizstāj Vispārējās tiesas vērtējums, kuru tā, īstenojot tai piešķirto neierobežoto kompetenci, veikusi, lemjot par naudas sodu apmēru, kas uzņēmumiem piemēroti par to pieļauto Savienības tiesību pārkāpumu (tostarp skat. spriedumu *E.ON Energie*/Komisija, C-89/11 P, EU:C:2012:738, 125. punkts).
- 137 No šiem apstākļiem izriet, ka *Versalis* un *Eni* apelācijas sūdzības astotais pamats ir jānoraida kā nepieņemams.
- 138 Tā kā visi apelācijas sūdzību pamati lietās C-93/13 P un C-123/13 P ir noraidīti, abas apelācijas sūdzības ir jānoraida.

Par tiesāšanās izdevumiem

- ¹³⁹ Saskaņā ar Tiesas Reglamenta 184. panta 2. punktu, ja apelācijas sūdzība nav pamatota, Tiesa lemj par tiesāšanās izdevumiem. Atbilstoši šī reglamenta 138. panta 1. punktam, kas piemērojams apelācijas tiesvedībā, pamatojoties uz minētā reglamenta 184. panta 1. punktu, lietas dalībniekam, kuram spriedums ir nelabvēlīgs, piespriež atlīdzināt tiesāšanās izdevumus, ja to ir prasījis lietas dalībnieks, kuram spriedums ir labvēlīgs.
- ¹⁴⁰ Attiecībā uz apelācijas sūdzību lietā C-93/13 P – tā kā *Versalis* un *Eni* ir lūguši piespriež Komisijai atlīdzināt tiesāšanās izdevumus un tā kā tai spriedums ir nelabvēlīgs, tai ir jāpiespriež atlīdzināt tiesāšanās izdevumus.
- ¹⁴¹ Attiecībā uz apelācijas sūdzību lietā C-123/13 P – tā kā Komisija ir lūgusi piespriež *Versalis* un *Eni* atlīdzināt tiesāšanās izdevumus un tā kā tiem spriedums ir nelabvēlīgs, tiem ir jāpiespriež atlīdzināt tiesāšanās izdevumus.

Ar šādu pamatojumu Tiesa (piektā palāta) nospriež:

- 1) **apelācijas sūdzības lietās C-93/13 P un C-123/13 P noraidīt;**
- 2) **Eiropas Komisija atlīdzina tiesāšanās izdevumus saistībā ar apelācijas sūdzību lietā C-93/13 P;**
- 3) ***Versalis SpA* un *Eni SpA* atlīdzina tiesāšanās izdevumus saistībā ar apelācijas sūdzību lietā C-123/13 P.**

[Paraksti]